Julkinen sektori / Sari Jokikallas
KV-palvelut / Matti Koskinen

3.2.2021

Eduskunnan hallintovaliokunta

Viite Hallintovaliokunnan pyyntö kirjallisesta asiantuntijalausunnosta VNS 3/2020 vp Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta: Kohti hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa

Asia **VALTIONEUVOSTON SELONTEKO KESTÄVÄN KEHITYKSEN GLOBAALISTA TOIMINTAOHJELMASTA AGENDA2030:STA KOHTI HIILINEUTRAALIA HYVINVOINTIYHTEISKUNTAA**

1. Yleiset huomion Agenda2030:n toimeenpanosta

Ammattiliitto Pro kiittää mahdollisuudesta lausua valtioneuvoston selontekoon kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta.

Agenda2030 on raamittanut Suomen ja muiden YK:n jäsenmaiden toimia köyhyyden poistamisessa sekä ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävän hyvinvoinnin lisäämisessä vuodesta 2016. Selonteko antaa kattavan kokonaiskuvan toimeenpanon etenemisestä Suomen osalta sekä kansallisella että globaalilla tasolla.

Agenda2030 koostuu 17 päätavoitteesta, joista Pro nostaa asiantuntijalausunnossaan esille keskeisimpinä pitämänsä. Nostot ovat yhteiset sekä kotimaassa tehtävien toimien että Suomen globaalin vastuunkannon osalta. Tavoitteiden tarkemmassa tarkastelussa painotetaan Suomen globaalia vastuunkantoa kahdesta syystä: Suomi on edennyt tavoitteiden kansallisessa saavuttamisessa monella mittarilla arvioituna hyvin, sen sijaan globaalisti on paljon tehtävää. Onnistumiset globaalilla tasolla vahvistavat myös suomalaisten hyvinvointia.

Hyvä hallinto ja toimiva julkinen sektori keskeisessä asemassa toimeenpanossa

Kestävä kehitys ja sen tavoitteiden saavuttaminen on hallitusohjelman läpileikkaava teema. **Pro painottaa hallituskausien yli ulottuvan tavoiteasetannan merkitystä, koska vaikeimmat ongelmat eivät ole ratkaistavissa lyhyellä aikavälillä, vaan toimenpiteiden toteuttaminen vaatii laajan poliittisen tuen ja sitoutumisen. Pidämme parlamentaarista komiteatyöskentelyä hyvänä tapana viedä eteenpäin laajakantoisia ja useassa eri vaiheessa toteutettavia uudistuksia.**

Agendan toimeenpanoon sisältyy kymmenien strategioiden, ohjelmien, suunnitelmien ja tiekarttojen valmistelu, laadinta ja toimeenpano virkamiestyönä ja moninaisissa yhteistyöverkostoissa. Myös lainsäädäntöhankkeita luetellaan selonteossa lukuisia. Kansallisen kestävän kehityksen politiikan kokonaisarviointi Polku 2030 on havainnut (sivu 103), että kestävä kehitys ei ole riittävästi integroitu koko hallinnon toimintaan ja johtamisjärjestelmiin ja

Ammattiliitto Pro
Työpajankatu 13 A, PL 183, 00581 Helsinki
p. (09) 172 731, f. (09) 1727 3330, etunimi.sukunimi@proliitto.fi
y-tunnus 0215350-2

Proliitto.fi

Julkinen sektori / Sari Jokikallas
KV-palvelut / Matti Koskinen

3.2.2021

että työ on valtionhallinnossa heikosti resursoitu. **Johdonmukaista on, että hallituksen strategiset tavoitteet ja painopisteet heijastuvat valtion virastojen ohjausjärjestelmässä ja tulosasiakirjoissa kautta linjan niin, että koko valtionhallinto saadaan toimimaan saumattomasti tavoitteiden suuntaan. Pro korostaa valtionhallinnon riittävää resurssointia suhteessa asetettuihin tavoitteisiin. Yksinomaan uusien lisäresurssien saamiseen ei voi koronan jälkivaikutuksista toipumisen vuosina luottaa, vaan yksi mahdollisuus voisi olla kestävän kehityksen toimeenpanon nostaminen osaksi valtion henkilöstökoulutuksen sisältöä. Lisäksi voitaisiin pohtia millä tavalla kestävän kehityksen tavoitteet voisivat näkyä valtiokonsernin yhteisissä HR-tavoitteissa.**

Pääsääntöisesti suomalaisten luottamus hallintoon ja viranomaisiin on korkealla tasolla. Toimivat julkiset palvelut ja infrastruktuuri ovat Agenda2030:n tavoitteiden saavuttamisessa perusaineksia. Suomen hyvinvointi on rakentunut ja rakentuu jatkossakin koko maan tasapainoisen kehittämisen pohjalta. Selonteon sivulle 67 on kirjattu hallituksen lupaus lisätä viranomaisten läsnäoloa ja näkyvyyttä etenkin alueilla, joissa on heikoin palvelutaso. **Pro korostaa, että asiakasryhmien tarpeista lähtevä julkisten palvelujen saatavuus ja valtionhallinnon alueellinen läsnäolo ovat alueiden elinvoimalle sekä myönteiselle yhdenvertaisuus- ja tasa-arvokehitykselle välttämättömiä. Valtionhallinto voi näyttää esimerkkiä työn tekemisen uusien mallien edistämisessä ottamalla laajasti käyttöön monipaikkaisen ja paikkariippumattoman työn sekä etätyön mahdollisuudet. Valtion henkilöstöllä on erinomaiset perusvalmiudet monipuolisten sekä digitaalisten että fyysiseen asiointiin perustuvien palvelumallien kehittämisessä.**

Suomen globaalivastuunkanto mitataan kehitysyhteistyön tasossa ja laadussa

Ammattiliitto Pro pitää hyvänä hallituksen pyrkimystä YK-sitoumuksen mukaiseen tavoitteeseen käyttää 0,7 prosenttia bruttokansantulosta (BKTL) kehitysyhteistyöhön ja aikataulutetun tiekartan laatimista näiden sitoumusten saavuttamiseksi. (tavoite 17, sivu 90, viimeinen kappale). Ammattiliitto Pro pitää tärkeänä Kestävyyspaneelin viestiä, että kestävä muutos tapahtuu toisiinsa kietoutuneiden järjestelmien ja kansalaisten toiminnan kautta (sivu 22). **Pro katsoo, että olisi varmistettava kehitysyhteistyön rahoituksen nykyistä suuremman osuuden ohjautuminen kehitystyöhön nimenomaan kansalaisjärjestöjen kautta**, jotta laaja-alainen monitoimijayhteistyö kehitystyössä varmistetaan (vrt. sivu 93, viimeinen kappale). Pro pitääkin hyvänä järjestöjen ja valtion välisen kumppanuuden vahvistamista Agenda2030 tavoitteen 17 ’Rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto’ edistämiseksi (sivu 93, toiseksi viimeinen kappale). **Pro korostaa erityisesti, pitkäjänteisyyden ja ennakoitavuuden turvaamista ja byrokratian keventämistä**, jotta järjestöjen harjoittama Agenda 2030 mukainen kehitystyö toteutuisi mahdollisimman tehokkaasti ja tuloksellisesti.

Pro pitää hyvänä, että Suomi sitoutuu vahvasti EU:n jäsenyyteen ja unionin kehittämiseen sekä sen perusarvojen mukaiseen politiikkaan (sivu 7, ensimmäinen kappale). Agenda 2030 tavoitteiden edistäminen ja saavuttaminen niin EU:ssa kuin EU:n tukemana globaalisti, tukee Suomen omia pyrkimyksiä. Pro tukee selonteon näkemystä, että sosiaalinen ulottuvuus on tärkeä EU:n painopistealue ja EU:n sosiaalisen ulottuvuuden vahvistamisen avain on sosiaalisten oikeuksien ja työelämän ajantasainen vähimmäissääntely ja sen tehokkaampi toimeenpano (sivu 20, kolmas kappale).

Julkinen sektori / Sari Jokikallas
KV-palvelut / Matti Koskinen

3.2.2021

2. Päätavoitteiden yksityiskohtaisempi tarkastelu

Tavoite 1 – Köyhyyden poistaminen

Agenda 2030 tavoitteen 1 osalta Pro toteaa, että hallituksen tulostavoitteet kehityspolitiikan painopisteille on oikein suunnattu. Tulostavoitteen 2) Kehittyvien maiden omat taloudet tarjoavat enemmän säällisiä työpaikkoja, elinkeinoja ja hyvinvointia osalta **Pro painottaa, että kehityspolitiikassa tulisi erityisesti korostaa nimenomaan ihmisarvoisen työn merkitystä työpaikkojen synnyssä** (sivu 26, ensimmäinen kappale). Suomen toimiminen aktiivisesti ILOssa tukee tätä periaatetta (sivu 26, viimeinen kappale), jossa korostetaan nimenomaan ILOn työelämän perusoikeuksien, kuten järjestäytymisvapauden ja neuvotteluoikeuden, merkitystä. Humanitaarisen avun perustuminen tarpeisiin poliittisen perusteen sijaan Pro katsoo olevan tärkeä ja kestävä periaatteellinen linjaus (sivu 26, kolmas kappale).

Tavoite 5 – Sukupuolten tasa-arvo

Pro katsoo, että Suomen tulisi Agenda 2030 tavoitteen 5 tavoitteiden mukaisesti **edistää aktiivisesti palkka-avoimuusdirektiivin aikaansaamista EU:ssa.** Pro tukee hallituksen toimia lisätä palkkatietoutta ja puuttua tehokkaammin palkkasyrjintään (sivu 41 ensimmäinen kappale) sekä EU:n sukupuolten tasa-arvoa koskevan strategian tehokasta toimeenpanoa (sivu 43 viides kappale). **Pron mielestä palkka-avoimuuslainsäädäntö edistäisi näitä tavoitteita**.

Agenda 2030 tavoitteen 5 Sukupuolten tasa-arvo osalta Pro pitää hyvänä mainintaa, että Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikka on ihmisoikeusperustaista (sivu 42, kolmas kappale). Pro katsoo, että periaatetta ”suomalaisten kansalaisjärjestöjen työssä lainsäädäntöön vaikuttamisen lisäksi panostetaan vahvasti muutoksen tuomiseen yhteisötasolla vaikuttamalla haitallisten asenteiden ja käytäntöjen poistamiseksi” (sivu 42, alin kappale), korostettaisiin muutoinkin kuin tasa-arvotyössä. **Erityisesti haitallisten asenteiden ja käytäntöjen poistamisen tulee näkyä työpaikkoja ja talouskasvua tukevassa kehitystyössä, jossa tulee korostaa ihmisarvoisen työn syntymistä ja työelämän perusoikeuksien, kuten järjestäytymisvapauden, toteutumista**. Esimerkiksi Finnfundin rahoittamissa hankkeissa, ja muutoinkin kehitystuella toteutettujen hankkeiden kohdalla, tulee olla korostettu vastuu työelämän perusoikeuksien varmistamisessa.

Tavoite 8 – Ihmisarvoista työtä ja talouskasvua

Kestävän kehityksen Agenda 2030 tavoitteen 8 osalta selonteossa todetaan mm., että Suomen kestävän kasvun ohjelman tavoitteena on ohjata useamman vuoden aikana 0,9–1,2 miljardia euroa suoraan vihreän siirtymän tukemiseen (sivu 51, neljäs kappale). **Pro katsoo, että erityisesti on varmistettava riittävät resurssit työntekijöiden osaamisen päivittämiseksi ja kouluttamiseksi aloilla ja alueilla, joilla vihreä siirtymä uhkaa aiheuttaa merkittävää rakennemuutosta**.

Pro tukee linjausta kansallisen yritysvastuulain säätämiseksi (sivu 52, viimeinen kappale). **Pron mielestä, Suomen tulee toimia aktiivisesti myös sen eteen, että vastaava lainsäädäntö säädetään myös EU:ssa. Pro korostaa, että yritysvastuulainsäädännössä on varmistettava myös työntekijöiden osallistumismahdollisuudet ja työelämän perusoikeuksien sisällyttäminen säädöksiin**. Julkisten hankintojen kokonaisvolyymiksi on

Julkinen sektori / Sari Jokikallas
KV-palvelut / Matti Koskinen

3.2.2021

arvioitu vuositasolla 35 miljardia euroa. Pro tähdentää julkishallinnon organisaatioiden hankintatoimen ja hankintaosaamisen parantamisen merkitystä kestävän kehityksen edistämisessä.

Pro pitää hyvänä linjausta, että kehitystyössä huomioidaan taloudellisen kasvun ja uusien työpaikkojen syntyminen, kuten Finnfundin tarjoamat sijoitus- ja lainamuotoinen rahoitus ja Finnpartnership -kumppanuudet. **Pro katsoo, että työpaikkojen laadun ja yritystoiminnan vastuullisuuden edistäminen, tulee olla myös edellä mainittujen toimijoiden ja yleisesti kaiken kehitystyön tavoitteena**, eikä ainoastaan kansalaisjärjestöjen toteuttamassa kehitysyhteistyössä (sivu 54, kolmas kappale). Työpaikkojen laadun osalta tulee **Pron mielestä korostaa ihmisarvoisen työn kaikkia osatekijöitä, erityisesti järjestäytymisvapautta, neuvotteluoikeutta, elämiseen riittävää palkkaa, työn turvallisuutta ja mahdollisuutta yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen**.

Pro pitää tärkeänä, että Suomi osallistuu aktiivisesti niin ILOssa kuin myös EU:ssa yhteistyöhön oikeudenmukaisten siirtymien edistämiseksi ja lisäksi osallistumista aktiivisesti vastuulliseen liiketoimintaan liittyvien aloitteiden kehittämiseen kansainvälisesti (sivu 54, viimeinen kappale). Pron mielestä oikeudenmukaisen siirtymisen kestävä toteutuminen edellyttää työntekijöiden ja heidän ammattiliittojensa aktiivista mukaan ottamista koko prosessin ajan ja kaikilla tasoilla. **Pro katsoo, että Suomen tulee toiminnassaan korostaa sosiaalisen vuoropuhelun merkitystä**. **Yritystasolla tätä linjausta tukisi sitovan yritysvastuulain aikaansaaminen niin kansallisesti, EU:ssa kuin globaalistikin**.

Pro pitää merkittävänä linjausta, että ”Suomi tukee ihmisten toimeentulomahdollisuuksia ja ihmisarvoisten työpaikkojen syntymistä myös humanitaarisessa toiminnassaan ILOn suositusten mukaisesti” (sivu 55, kolmas kappale).

Tavoite 10 – Eriarvoisuuden vähentäminen

Pro pitää tärkeänä, että linjaus ihmisarvoisista työpaikoista toteutuu myös täällä Suomessa, jossa erityisesti maahanmuuttajien osalta on nähtävissä riistoa, alipalkkausta ja kiskontaa. Pro pitää riittämättömänä, että hallitus vasta selvittää uusia keinoja, esimerkiksi hallinnollisia sanktioita, tahalliseen tai törkeän huolimattomaan alipalkkaukseen puuttumiseksi (sivu 62, ensimmäinen kappale). **Pro katsoo, että hallituksen tulee pikaisesti korjata lainsäädäntöä alipalkkauksen ja vastaavan työhön liittyvän kiskonnan torjumiseksi niin, että ammattiliitoille tulee kanneoikeus, valvontaviranomaisille tulee valtuudet riittävien sanktiomaksujen määräämiseksi ja uhrille ei koituisi pelkoa joutua poistumaan maasta, jolloin valvonta tehostuisi, sekä niin, että alipalkkaus olisi selkeästi kriminalisoitua, jotta uskallus epärehelliseen toimintaan pienenisi**.

Pro pitää hyvänä, että Suomi toimii EU:ssa, OECD:ssä ja YK:ssa aktiivisesti aggressiivisen verosuunnittelun, veronkierron ja haitallisen verokilpailun hillitsemiseksi (sivu 64, toiseksi viimeinen kappale). Pro tukee vahvasti myös linjausta, että Suomi tukee ja pyrkii edistämään YK:n ja muiden kansainvälisten järjestöjen ja kumppanuuksien kautta kokonaisvaltaista sosiaalipolitiikkaa, jossa keskeisiä määrittäjiä ovat kaikille kuuluva sosiaaliturva, eriarvoisuuden vähentäminen, pyrkimys täystyöllisyyteen, säälliseen työhön, ihmisoikeusperusta kaikessa toiminnassa sekä kestävän kehityksen tavoitteet (sivu 64, viimeinen kappale). **Pro toivoo, että hallitus selittäisi viestinnässään kansalaisille käsitteen ”säällinen / ihmisarvoinen työ” keskeiset elementit sekä niiden merkityksen niin**

Julkinen sektori / Sari Jokikallas
KV-palvelut / Matti Koskinen

3.2.2021

kehitystyössä kuin myös kotimaassa. Pro pitää erityisen keskeisenä korostaa ILOn perussääntöä, jonka mukaan maailmanlaajuinen kestävä rauha voi perustua vain sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen (sivu 65, viimeinen kappale).

Tavoite 16 – Rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto

Suomen hallinnon toimintaa ohjaavat oikeus- ja palveluperiaatteet. Selonteon sivuilla 85-87 todetaan ohjelmat ja säädöshankkeet, joilla vahvistetaan perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Pron mielestä selonteossa on onnistuttu nostamaan esille suomalaisen yhteiskunnan kipukohtia (esim. naisiin ja lapsiin kohdistuvat rikokset ja harmaan talouden lieveilmiöt) ja toisaalta korostamaan demokratiaohjelman merkitystä kansalaisyhteiskunnan ja kaikkien osallisuuden kokemuksen lisäämisessä. Erityisesti toimenpiteet maahanmuuttajataustaisten ja syrjäytymisvaarassa olevien aseman parantamiseksi lisäävät kokonaisturvallisuutta ja tekevät vastakkainasettelun ilmapiirin ruokkimisen vaikeammaksi. Osallisuuden osalta selonteon keinovalikoima ei sisällä varsinaisesti uusia elementtejä. Osallistava budjetointi on mm. menetelmä, josta on saatu kunnissa myönteisiä tuloksia.

Pro pitää hyvänä uudistettua verotus ja kehitys -toimintaohjelmaa, joka tähtää kehitysmaiden oman rahoituspohjan vahvistamiseen tehokkaammalla verotuksella, sekä verohallinnon ja -politiikan instituutioiden vahvistamiseen ja uudistamiseen (sivu 88, toiseksi viimeinen kappale). Pro toteaa, ettei formaalin ja ihmisarvoisen työn, josta maksetaan vähintään elämiseen riittävä palkka, lisääminen yksin kehitä tuloverokertymää. Tämän lisäksi on kehitettävä ja tuettava neuvottelujärjestelmiä, joilla työmarkkinaosapuolet voivat sopia tuottavuuden nousuun perustuvasta ansiokehityksestä, jotta myös ansiotulojen kautta saadaan verotettavaa tuloa yhteiskunnan kehittämiseksi. **Pro katsoo, että tämä linjaus tulisi nostaa vahvasti esille Suomen kehitystyössä.**

Pro pitää tärkeänä, että rauhan rakentaminen ja toimivien ja demokraattisten yhteiskuntien vahvistaminen on yksi Suomen kehityspolitiikan neljästä painopisteestä (sivu 88, ensimmäinen kappale). Hallituksen selonteko toteaa, että ILOn perussääntö korostaa sosiaalista oikeudenmukaisuutta ehtona kestävälle rauhalle (sivu 65, viimeinen kappale). **Pro pitää tärkeänä, että Suomen kehitystyössä korostetaan sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kehittämisen periaatetta**. Pron mielestä tässä on keskeisessä roolissa työntekijöiden järjestäytymisvapaus, oikeus edustajaan yrityksissä, oikeus neuvotella kollektiivisia työehtosopimuksia sekä oikeus osallistua ammattiliittojen kautta sosiaalisesti oikeudenmukaisen yhteiskunnan rakentamiseen yhteiskunnallisen vaikuttamisen kautta. **Pro esittää, että periaate sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kehittämisestä kirjataan hallituksen kehitysyhteistyön keskeiseksi periaatteeksi yleisesti ja erityisesti silloin, kun on kyse Agenda2030 tavoitteiden 1 (köyhyyden poistaminen), 5 (sukupuolten tasa-arvo), 8 (ihmisarvoista työtä ja talouskasvua), 10 (eriarvoisuuden vähentäminen) ja 16 (rauha, oikeudenmukaisuus ja hyvä hallinto) edistämisestä.**

3. Tavoitteiden toimeenpanon seuranta ja arviointi

Pro yhtyy selonteossa esitettyyn näkemykseen siitä, että Agenda2030:n toimeenpano ja kestävän kehityksen edistäminen edellyttävät systemaattista seurantaa ja arviointia sekä jatkuvaa kehittämistä. Selonteossa sitoudutaan mm. hallituksen päätösten lapsivaikutusten arviointiin (sivu 33). Vaikutusten arvioinnin syventäminen vaatii sekä virkamieskunnan osaamisen laajentamista, mutta myös riittävästi resursseja ja aikaa huolelliseen

Ammattiliitto Pro
Työpajankatu 13 A, PL 183, 00581 Helsinki
p. (09) 172 731, f. (09) 1727 3330, etunimi.sukunimi@proliitto.fi
y-tunnus 0215350-2

Proliitto.fi

Julkinen sektori / Sari Jokikallas
KV-palvelut / Matti Koskinen

3.2.2021

lainvalmisteluun. Korostamme ennakoivan ohjauksen merkitystä sekä vaikutusten arvioinnin laadun parantamista oli sitten kyse säädösvalmistelusta tai valtion talousarvion vaikutusten arvioinnista. Kannatamme arvioinnin kokonaisvaltaista kehittämistä sekä lainsäädännön arviointineuvoston aseman vahvistamista ja jälkiarviointijärjestelmän pikaista käyttöönottoa.

Niko Simola
Johtaja

Ammattiliitto Pro
Työpajankatu 13 A, PL 183, 00581 Helsinki
p. (09) 172 731, f. (09) 1727 3330, etunimi.sukunimi@proliitto.fi
y-tunnus 0215350-2

Proliitto.fi